

More Human than Human

Af [KIRSTINE DOLLERUP](#)

De sidste ti år har budt på en lang række relanceringer af digitalt restaurerede science fiction-klassikere fra de store analoge 70'ere og 80'ere. Nu er turen kommet til Ridley Scotts futuristiske neo-noir *Blade Runner* fra 1982, der siden sin oprindelige biografpremiere har haft flere mere eller mindre officielle relanceringer. *Blade Runner The Final Cut* er ifølge Scott selv endelig den endelige version, og den nyrestaurerede film bliver bl.a. lanceret i en imponerende 5 disc-edition-boks, der udover the final cut også indeholder fire tidligere versioner af filmen samt en stor mængde baggrundsmateriale.

Sjældent har en film været omgivet af så mange myter, spekulationer og konflikter som fænomenet *Blade Runner*. Der hersker stadig uenighed om centrale emner i filmen. Der eksisterer til dato ikke mindre end syv forskellige mere eller mindre officielle udgaver af filmen, og den har i løbet af de sidste 25 år bevæget sig fra at være en udskældt fiasko til at blive udråbt til én af filmhistoriens største bedrifter. Nu udkommer så *Blade Runner The Final Cut*, der er den ottende udgave af filmen, og man kunne fristes til at spørge: Hvad er det med den film, der er så fascinerende, at vi skal beskæftige os med den én gang til i endnu en udgave? Svaret skal findes i filmens skønhed og eksistentielle tematik, men absolut også i den turbulente historie, der har fulgt filmen og til dato puster nyt liv i de gamle myter.

Blade Runner – 25 års work in progress

Blade Runners tilblivelsesproces var lang og kaotisk og præget af Ridley Scotts uoverensstemmelser med bådets holdet og investorerne. Scotts overvejende fokus på filmens visuelle udtryk havde ligeledes konsekvenser for forholdet til Harrison Ford, der ofte var overladt til sig selv og måtte gennemføre sine scener uden nærmere opmærksomhed fra sin instruktør. Scotts visuelle ambitioner med *Blade Runner* stillede store krav til art work, koncept design, lyssætning og special effects, og han brød sig bestemt ikke om, at holdet gentagende gange stillede spørgsmålstejn ved instruktørens detaljerede krav. Scott pressede på med sine mange takes og kompromisløshed, og de lange natteoptagelser i regn og røg tog hårdt på hele holdet. Desuden skred tidsplanen og dermed budgettet for hver dag, der gik, og filmens sidste indspilningsdage var præget af investorenes gentagende møder om filmens fremtid og Scotts fremtidige tilknytning til projektet. Efter en lang række uoverensstemmelser blev Scott til sidst taget af projektet, og *Blade Runner* blev færdiggjort uden instruktøren.

Blade Runner blev i sin tid top-finansieret af Tandem Productions med de to forretningsmænd Bud Yorkin og Jerry Perenchio ved roret, der mod en stor del af rettighederne til filmen, gav den økonomisk garanti og sikkerhed. Da produktionen overskred budgettet, gik størstedelen af rettighederne til Yorkin og Perenchio, og efter en række ikke succesfulde testscreeninger af Scotts oprindelige workprint, brugte Tandem Productions deres magt til at få gennemtrumfet en række væsentlige ændringer i filmen. Testpublikummet forstod simpelthen ikke *Blade Runner*, synes den var dvælende langsom og mærkelig, og der var langt fra datidens øvrige romantiske science fiction-film som *Star Wars* og *Nærkontakt af Tredje Grad* til *Blade Runners* mørke skildring af Los Angeles anno 2019 med trøstesløse beskidte gader, en omgivende, kvælende forurening og en noir-antihelt, der ikke var

Fig.1: Instruktør Ridley Scott. *Blade Runner* er Ridley Scotts tredje film efter *The Duellists* (1977) og *Alien* (1979).

Fig. 2: *Blade Runner* fik sin titel fra et filmmanuskript af William S. Burroughs efter Alan E. Nourse's novelle *The Bladerunner* fra 1974.

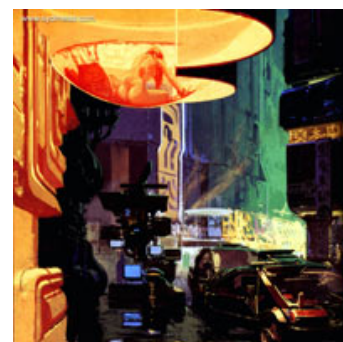

Fig. 3: Art work af konceptkunstneren Syd Mead, der i fællesskab med Ridley Scott skabte det karakteristiske cyberpunk inspirerede *Blade Runner* look.

bange for at skyde en kvinde i ryggen.

Ét af Hampton Fanchers tidligere manuskripter til *Blade Runner* indeholdte en Raymond Chandler-inspireret voice-over, der skulle fungere som en gennemgående feature i filmen, men hverken Ridley Scott eller Harrison Ford brød sig særlig meget om den, og den blev fjernet i det endelige manuskript. Ford skulle efter sigende have nævnt det som en betingelse for hans deltagelse i projektet, at den forklarende voice-over blev fjernet. Efter de første katastrofale testvisninger insisterede Jerry Perenchio på, at Deckard-voice-overen skulle tilbage i *Blade Runner*, og filmen blev desuden tilføjet en mere romantisk lykkelig slutning, hvor Deckard og Rachael kører ud af byen og pludselig befinder sig med ubekymrede miner i et grønt bjergområde. Harrison Ford, der stadig var bundet af sin kontrakt, blev tvunget til at indtale den voice-over, han møjsommeligt havde fået fjernet fra manuskriptet inden produktionsstart.

...It was a fucking nightmare. I had thought that the film had worked without the narration. But now I was stuck re-creating that narration. And I was obliged to do these voiceovers for people that did not represent the director's interests.
(Harrison Ford. Interview i Empire, august 2007)

Resultatet blev en visuel blændende men fortælemæssig usammenhængende film, der tydeligvis var splittet mellem det oprindelige alvorlige og mørke udtryk og de nye påklistede elementer, der konstant forsøgte at hive filmen i en lettere retning. Warner Brothers forsøgte at lancere *Blade Runner* som endnu et action eventyr i rækken af store succeser som *Alien* (1979), *The Empire Strikes Back* (1980) og *Raiders of The Lost Ark* (1981), men *Blade Runner* var på både det tematiske og visuelle plan langt mere ambitiøs og emotionel. Og det publikum, filmen bejlede til, var slet ikke klar til Scotts mørke, beskidte og deprimerende fremtidsvision. Publikum svigtede og anmelderne stemplede *Blade Runner* som en visuel tour de force uden indhold.

I 1990 dukkede det oprindelige workprint uden voice-over og happy end op på den årlige Fairfax 70 mm Film Festival. Pludselig 8 år efter filmens første lancering opdagede publikum, at der var en anden udgave af *Blade Runner*, og historierne om filmens turbulente og til dels uforløste produktion fik fornyet liv. Det fik Warner Brothers til at tage initiativ til en Director's Cut udgave. Men Ridley Scott var på det tidspunkt travlt optaget af at færdiggøre *Thelma og Louise*, og instruktøren nåede aldrig rigtig at få indflydelse på den *Blade Runner: Director's Cut*, der udkom i 1992.

Blade Runner: The Final Cut er været undervejs siden 2001, men ligesom så mange andre facetter af filmens historie har arbejdet med denne endelige version været præget af tovrækkeri mellem Warner Brothers og Tandem Productions angående rettighederne til filmens råmateriale og negativer. Det var først i 2005, at Jerry Perenchio endelig gav producer Charles de Lauzirika og hans hold lov til at se de store mængder råmateriale igennem og starte den egentlige restaureringsproces af *Blade Runner* og dermed færdiggørelsen af det, der kunne ligne 25 års work in progress.

Nyfundne sprødhed

Lad det være sagt med det samme: Restaureringen af *Blade Runner* er en stor og meget vellykket bedrift. Hver eneste frame af filmen har gennemgået en vellykket HD transfer i 8K opløsning, kontrasterne er blevet trukket frem, og filmen har fået en ny colourgrading, der får de allerede imponerende fremtidsbilleder til at fremstå endnu smukkere og overvældende. Ridley Scott har ikke som så mange andre instruktører før ham ladet sig friste af den nye teknologiske muligheder og brugt tid på at opdatere filmens mange elektroniske og nu håbløst forældede gadgets. Alt står som det gjorde tilbage i 1982, og hele filmens samlede restaurering er gjort med stor respekt for filmens oprindelige tid og udtryk. Det er uden tvivl denne nye versions allerstørste triumf.

Blade Runners exceptionelle visuelle design gav ekko langt ind i fremtiden, og filmens indflydelse på de sidste 25 års visuelle æstetik er en hel artikel for sig. Selv med 25 år på bagen fremstår *Blade Runner* som en smuk og visuelt exceptionel film, og det er en nydelse at se billedernes nyfundne sprødhed. Panoramabilledet over det mørke og forurenede Los Angeles virker stadig overvældende i sin fremtoning, og filmens fantastiske lys- og effektarbejde kan sagtens hamle op med nutidens digitale CGI. Ridley Scott og hans visuelle partner in crime

Fig. 4: Rollen som antihelten Deckard blev oprindeligt skrevet med Robert Mitchum i tankerne. Harrison Ford har ofte nævnt *Blade Runner* og rollen som Deckard som det hårdeste job i hans karriere, og han havde ikke noget særligt varmt forhold til hverken instruktør Ridley Scott eller medspiller Sean Young.

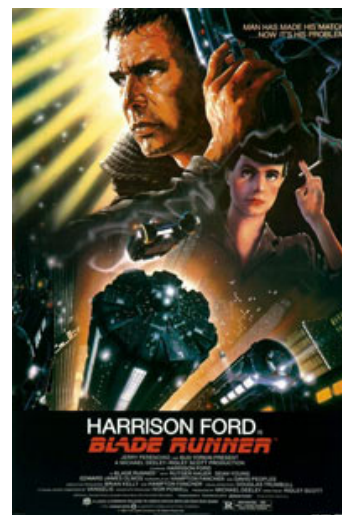

Fig. 5: Den originale *Blade Runner*-plakat fra 1982.

Fig. 6+7: Storbillederne i *Blade Runner* betager stadig og står smukkere end nogensinde i den nye restaurering. Taget på den runde politistationsbygning er den gamle bund fra rumskibet i *Nærkontakt af Tredje Grad* (1977). Rygtet siger, at det med lidt held og nørdviden ligeledes er muligt at spotte dele fra Han Solos Millennium Falcon fra *Star Wars* og rumskibet fra *Alien* i *Blade Runners* mørke bybillede.

konceptkunstneren Syd Mead kaldte stilen i *Blade Runner* for 'retro-deco, trash-chic'. Og det dybe mørke i denne beskidte fremtids-noir synes i nyrestaureringen blot endnu dybere, mens de farvestrålende neonskilte og lysreklamer, der som det eneste lys gennemtrænger det forurenede gademørke står stærkere end nogensinde.

Blade Runner har af mange været kendt for sine 'beloved mistakes', få åbenlyse fejl, der med tiden er blevet en del af filmens charme. En række af disse fejl er blevet rettet i den nye final cut-version. De åbenlyse wire, der løfter spinnerne op, når de 'flyver' er blevet fjernet, Harrison Fords momentvis skæve lip-sync i de gamle versioner af filmen er blevet erstattet af nye optagelser med hans søn Benjamin Ford, der fungerer som stand-in. Og skuespillerinden Joanna Cassidy, der spiller Zhora, blev hentet ind til en række nye green screen optagelser, så hendes hoved kunne blive sat på den åbenlyse stunt double, der styrter gennem de mange glasfacader i Zhoras dødsscene. Den måske mest berømte fejl i *Blade Runner* hænger sammen med filmens sidste hektiske indspilningsdage, hvor Scott var under konstant tidspres. Roy Battys dødsscene på toppen af Bradbury bygningen blev optaget som noget af det sidste i optagefasen. Holdet havde været i gang hele natten og var presset til at fortsætte for at blive færdige. Da de nåede til Battys sidste scene begyndte dagen så småt at lysne, og resultatet kan tydeligt ses på alle de tidligere udgaver af *Blade Runner*: da Batty dør og slipper duen, flyver den pludselig op mod en lys og klar blå himmel. Det er blevet rettet i den nye udgave, hvor den blå himmel er blevet udskiftet med en mere mørk beskidt himmel, som det hører sig til i Los Angeles anno 2019.

At være eller ikke at være

Mange af de myter, der binder til *Blade Runner* er skabt af ubesvarede spørgsmål, og det skaber en helt speciel mystisk poesi henover filmen. Vel og mærke i de versioner af filmen, hvor den klodsede voice-over ikke hele tiden forenkler poesien og dikterer for publikum, hvilken mening de skal danne sig. En af de store myter i *Blade Runner* centerer sig om hvorvidt Deckard er en replikant eller ej, og det er et spørgsmål, der er blevet diskuteret til uendelighed både blandt fans men også blandt centrale personer bag filmen. Harrison Ford og manuskriptforfatter Hampton Fancher holder på, at Deckard ikke er en replikant. Ridley Scott insisterer på det modsatte, og de forskellige udgaver af *Blade Runner* vidner også om forskellige tilgange til spørgsmålet. I den oprindelige biografversion bliver der generelt ikke givet særlig meget plads til filmens detaljer og antydninger. Og selv om der kan anes to små røde lysende prikker i Deckards øjne i en scene, hvor han står bag ved Rachael i lejligheden, er der ikke meget der antyder, at Deckard er mere end en fremtidens Sam Spade.

I det oprindelige workprint uden voice-overen får antydningerne mere plads, og Gaffs sætning "too bad she won't live, but then again who does" får pludselig en anden tvetydig karakter, hvor det anes, at Deckard måske også lever på en 4 års tidsbegrænsning. I director's cut og final cut-udgaven har Ridley Scott indsat en scene, hvor Deckard drømmer om en enhjørning. Så da Deckard finder Gaffs origami-enhjørning i filmens sidste scene, mere end antydes det, at Gaff kender til Deckards drømme og 'indplantede' erindringer, og at Deckard dermed er en replikant. Men det åbner også for den mulighed, at Gaff har de samme drømme som Deckard og måske oven i købet ligger inde med den viden, der kan besvare alle spørgsmålene. Måske er Gaff også en replikant, og måske er der flere ting i det spil, vi ikke kender til? Helt personligt er jeg ikke stor fan af den indsatte enhjørningedrøm, og i virkeligheden fremstår det oprindelige workprint som den udgave af *Blade Runner*, der håndterer hele replikant-ikke replikant spørgsmålet mest elegant. Der er små antydninger i Deckards øjne, og Gaffs sidste replik stiller spørgsmålet og åbner muligheden for den opmærksomme. Men der er absolut intet endegyldigt svar, og *Blade Runner* fungerer allerbedst, når de mange spørgsmål ikke bliver besvaret. Det er spørgsmålene, der er interessante – ikke svarerne – og i virkeligheden er spørgsmålet om Deckard som replikant eller ej slet ikke det mest interessante ubesvarede spørgsmål i *Blade Runner*. Spørgsmålet omkring Roy Batty er langt mere interessant.

De to centrale karakterer Rick Deckard og Roy Batty står umiddelbart som hinandens stærke modsætninger. Menneske over for robot, blade runner over for replikant, det uperfekte over for det perfekte. Samtidig sker der også en spejling mellem de to, og det er i denne spejling, at filmen stiller sit mest centrale og eksistentielle spørgsmål: Hvad gør os

Både Syd Mead og Ridley Scott var meget inspireret af den franske science fiction-tegneserie Heavy Metal og koncepttegneren Moebius' beskidte visuelle stil.

Fig. 9: En af de få drastiske ændringer i *Blade Runner Final Cut*. Kroppen tilhører en stuntdouble fra optagelserne i 1982.

Ansigtet tilhører Joanna Cassidy anno 2007.

Blade Runners visuelle noir-stil præger også de skyggefulde interiørsener. Og filmens hommage til den klassiske noir-genre understreges yderligere af en række typiske noir-arketyper: den hårdføre politichef (Bryant), den forførende femme fatale (Rachael) og den centrale antihelt (Deckard).

Fig. 11 + 12: "Too bad she won't live, but then again who does?" Gaff har uden tvivl en svaghed for små sirlige figurer, men ved politimanden mere end han ser ud til? Eller er han også bare en brik i et større spil?

til mennesker? For på mange måder agerer Batty langt mere human end Deckard. Batty er kommet ned på jorden for at finde sin skaber og forsøge at få sit liv forlænget. Deckard skal standse de flygtede 'skin-jobs', og som en ægte antihelt er han tilsyneladende helt afklaret med, at døden også kan indtræffe for ham selv hvert øjeblik det skal være. Battys rejse handler om liv, Deckards handler om død. Deckards forhold til Rachael er præget af en voldsom klodsethed, hvorimod Battys kærlighed til Pris fremstår intens og poetisk. Deckard famler efter meningen med livet, mens Batty allerede har fundet den mening: livet i sig selv, og i sit livs sidste minutter sætter Batty livet i sig selv så højt, at han redder sin forfølger, Deckard, fra at styrte ned fra toppen af Bradbury bygningen. I det øjeblik smelter de to modsætninger uigenkendeligt sammen, og den efterfølgende dødsscene er én af de smukkeste i filmhistorien. Batty dør ikke som en robot, men som et menneske. Måske i virkeligheden som mere end et menneske. More human than human.

Forud for sin tid

Blade Runner: The Final Cut er en stor oplevelse, både pga. billedernes smukke restaurering og filmens evigtgyldige tematik, og den imponerende 5 disc-edition-boks må være et must for enhver fan. Samtidig må man ikke snyde sig selv for oplevelsen af Scotts første rå workprint version af filmen, der ved siden af de to theatrical cuts fra 1982 giver et stærkt billede af, hvordan filmen oprindeligt var tænkt, og hvilke konsekvenser det fik, da investorerne lod sig skræmme af datidens publikum og vedtog en række ændringer, der fik stor betydning for filmens samlede udtryk. *Blade Runner*-boksen indeholder et væld af baggrundsmateriale med producer Charles de Lauzirikas imponerende tre en halv timer lange dokumentar som det absolutte højdepunkt. Dokumentaren har fået titlen *Dangerous Days*, titlen på et tidligt *Blade Runner*-draft, og gennem en lang række interviews kommer dokumentaren tæt på fænomenet *Blade Runner*, der på mange måder var forud for sin tid. Ét af Lauzirikas mange scoops er interviewet med Harrison Ford, der indtil for få år siden nægtede at udtale sig om *Blade Runner*. Ford synes dog at have fundet sin ro med filmen. Og på linje med Ridley Scott, producer Michael Deeley, manuskriptforfatterne Hampton Fancher og David Peoples, investorer Bud Yorkin og Jerry Perenchio og visual artist Syd Mead, vender han hver en sten i *Blade Runners* lange tilblivelsesproces fyldt med blod, sved, regn, tåge og tårer.

Fig. 13+14: Rutger Hauers store finale: "I've seen things you people wouldn't believe. Attack ships on fire off the shoulder of Orion. I watched C-beams glitter in the dark near the Tannhäuser gate. All those moments, will be lost in time, like tears, in rain... Time to die".

Fakta

Blade Runner, oprindelig release-date: 25. juni 1982. U.S.A.

Blade Runner Final Cut 5-disc-edition indeholder foruden den nye final cut version også det oprindelige workprint fra 1982, biografudgaven fra 1982 i både U.S cut og international cut samt den såkaldte director's cut fra 1992. Derudover er disc 4 og disc 5 spækket med arkivmateriale og små dokumentarer foruden Charles de Lauzirikas over tre timer lange *Dangerous Days*.

Vangelis' smukke soundtrack til *Blade Runner* er stadig et bekendtskab værd og kan findes på www.cd-wow.com

Paul M. Sammons *Blade Runner*-bibel *Future Noir – The Making of Blade Runner* er blevet genoptrykt i 2007 og kan findes på www.amazon.uk

 [Udskriv denne artikel](#)

 [Gem/åben denne artikel som PDF](#)

 [Gem/åben hele nummeret som PDF](#)